УДК 81’276.64:81’38:81’27:811.222.1

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-5(35)-658-667

Охріменко Марина Анатоліївна кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету східної і слов’янської філології, Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ-150, тел.: (044) 521-60-23, https://orcid.org/0000-0002-6232-9763

Копчак Ольга Ігорівна старший викладач кафедри східної і слов’янської філології Київського національного лінгвістичного університету, м. Київ-150, тел.: (044) 528-50-95; старший викладач кафедри східних мов Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії Служби безпеки України, м. Київ-066, тел.: (063) 229 -58-45, https://orcid.org/0000-0003-0737-6409

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ ТА ІРОНІЯ В ПЕРСЬКОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНГУ: СОЦІАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. У статті здійснено соціально-прагматичний аналіз експресивних та іронічних одиниць перського молодіжного сленгу. Дослідження спрямоване на виявлення комунікативних стратегій, що реалізуються через сленгову лексику, та їхньої ролі у формуванні групової ідентичності. Сленг розглядається як динамічна підсистема мови, яка функціонує як інструмент соціальної взаємодії, емоційного самовираження та опозиції до домінантних дискурсів. Мовний аналіз ґрунтується на емпіричній базі даних, що включає зафіксовані сленгові одиниці у мовленні молоді в цифровому інтернет дискурсі та повсякденній комунікації. Методологія дослідження базується на семіотичному аналізі сленгових одиниць із урахуванням їхнього прагмалінгвістичного потенціалу. Особлива увага приділяється конотативним значенням, механізмам іронізації та соціолінгвістичним чинникам, що впливають на функціонування сленгу в різних комунікативних середовищах.

Крім цього увага авторів була зосереджена на **соціокультурних факторах**, що впливають на формування та функціонування сленгу, а також ролі іронії як засобу соціального коментування, критики та самовираження в молодіжному середовищі Ірану. Результати дослідження дозволяють краще зрозуміти динаміку сучасної перської мови та особливості комунікативних стратегій молоді.

Перський молодіжний сленг характеризується високим ступенем експресивності, що проявляється через гіперболізацію, семантичні зсуви та використання табуйованої лексики. Іронія виконує низку комунікативних функцій, а саме: опосередковану критику, зниження комунікативної напруги через самоіронію, створення групової солідарності.

Порівняльний аналіз виявив як універсальні, так і культурно специфічні риси перського сленгу на тлі українських та англомовних аналогів.

Ключові слова: соціолінгвістика, прагмалінгвістика, молодіжний сленг, експресивність, іронія, комунікативні стратегії, групова ідентичність, перська мова.

Okhrimenko Maryna Anatoliivna PhD in Philology, Associate Professor, Dean of the Faculty of Oriental and Slavic Philology, Kyiv National Linguistic University, Kyiv-150, tel.: (044) 521-60-23, https://orcid.org/0000-0002-6232-9763

Kopchak Olha Ihorivna Senior Lecturer, Department of Oriental and Slavic Philology, Kyiv National Linguistic University, Kyiv-150, 5/17 Laboratorna St. (Building № 3), Room 808, Tel.: (044) 528-50-95; Senior Lecturer, Department of Oriental Languages, Educational and Scientific Humanities Institute, National Academy of the Security Service of Ukraine, Kyiv-066, tel.: (063) 229-58-45, https://orcid.org/0000-0003-0737-6409

EXPRESSIVENESS AND IRONY IN PERSIAN YOUTH SLANG: A SOCIO-PRAGMATIC ANALYSIS

Abstract. The article presents a socio-pragmatic analysis of expressive and ironic units in Persian youth slang. The research focuses on identifying communicative strategies realized through slang vocabulary and their role in shaping group identity. Slang is examined as a dynamic subsystem of language functioning as a tool of social interaction, emotional self-expression, and opposition to dominant discourses. The linguistic analysis is based on an empirical data set consisting of recorded slang expressions used by young speakers in digital internet discourse and everyday communication. The research methodology relies on semiotic analysis of slang units, taking into account their pragma-linguistic potential. Special attention is given to connotative meanings, mechanisms of ironization, and sociolinguistic factors influencing the use of slang in various communicative environments.

Additionally, the study focuses on sociocultural factors affecting the formation and functioning of slang, as well as the role of irony as a means of social commentary, criticism, and self-expression among Iranian youth. The findings contribute to a better understanding of the dynamics of contemporary Persian and the communicative strategies employed by younger generations.

Persian youth slang is characterized by a high degree of expressivity, which manifests through hyperbolization, semantic shifts, and the use of taboo vocabulary. Irony performs several communicative functions, including indirect criticism, reduction of communicative tension through self-irony, and the creation of group solidarity.

The comparative analysis reveals both universal and culturally specific features of Persian slang in comparison to its Ukrainian and English counterparts.

Keywords: sociolinguistics, pragma-linguistics, youth slang, expressiveness, irony, communicative strategies, group identity, Persian language.

Постановка проблеми. Сучасний перський молодіжний сленг як мовний феномен активно розвивається під впливом соціокультурних, політичних та медійних факторів, що призводить до появи нових експресивних та іронічних форм комунікації, які виконують не лише номінативну функцію, а й відображають соціальні настрої, транслюють критичне ставлення до дійсності та формують групову ідентичність. Актуальність проблеми полягає у необхідності соціально-прагматичного аналізу експресивності та іронії в перському молодіжному сленгу, яка зумовлена такими причинами: 1) безперервна мовна динаміка: сленг швидко еволюціонує, інтегруючи нові запозичення, семантичні зрушення та креативні прийоми, що потребує системного вивчення; 2) соціальний контекст: в умовах суспільних обмежень (політична цензура, культурні табу) іронія стає механізмом опору, способом висловлювання несхвалення або жартівливого дистанціювання; 3) прагматичний аспект: експресивність у сленгу служить інструментом емоційного впливу, соціальної згуртованості або, навпаки, маркування «свій–чужий»; 4) міжкультурний діалог: дослідження перського сленгу в порівнянні з іншими мовами може виявити універсальні та специфічні риси молодіжної комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення молодіжного сленгу – це не просто аналіз «моди на слова», а важливий науковий напрям, який розкриває суспільні, культурні та психологічні процеси. Ця тема актуальна для лінгвістики, соціології та антропології. Однак цей лексичний пласт досі залишається недостатньо вивченим у науковому дискурсі. Сленг як невід'ємна частина сучасної української мови потребує ґрунтовного аналізу та наукового осмислення. На сьогодні ця проблема в академічних

колах досліджувалася фрагментарно, без цілісного системного підходу [4]. Заєць В. Г., Степаненко О. К. та Степчук Ю. П. (2022) у своєму дослідженні підкреслюють, що молодіжний сленг української мови формується переважно під впливом інформаційних технологій, Інтернету та запозичень із інших мов. Дмитренко О. і Кохан С. (2020) розглядають український молодіжний сленг як соціокультурний феномен. Семенюк О., Лелека Т. і Москаленко О. (2020) провели порівняльне дослідження англо-американізмів у сучасному українському молодіжному сленгу. Прагматичні аспекти включають аналіз функцій сленгу у спілкуванні й перекладні стратегії. Ніколаєва Т., Бойко Ю., Ємець О., Герасименко Ю. і Думчак І. (2023) вивчають трансляцію українського та англійського молодіжного сленгу через призму перекладу. Проте, незважаючи на наявні наукові праці, ця сфера потребує поглибленого і системного вивчення, особливо з урахуванням стрімкої еволюції мови в умовах цифрової епохи. Дослідження іранського молодіжного сленгу характеризується нестачею системних праць порівняно з іншими мовами, що зумовлене обмеженим доступом до даних через цензуру в Ірані. Все ж слід відзначити роботи І. Левчин, О. Мазепової, М. Самаї, А. Садекі, А. Мохаммаді, С. Гашемі Шахракі та інші.

Мета дослідження полягає в соціально-прагматичному аналізі експресивних та іронічних одиниць перськомовного молодіжного сленгу. Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань: 1) здійснити соціально-прагматичний аналіз експресивних та іронічних одиниць перського молодіжного сленгу; 2) виявити комунікативні стратегії, які реалізуються через сленгову лексику; 3) визначити роль сленгу у формуванні групової ідентичності молоді; 4) оцінити функціонування сленгу як інструмента соціальної взаємодії, емоційного самовираження та опозиції до домінантних дискурсів. Таким чином, дослідження спрямоване не лише на мовний аналіз, а й на глибше розуміння соціальних функцій молодіжного сленгу в сучасному перському суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Сленг – це різновид соціолекту, додаткова лексична система, яка постає як паралельна експресивно-оцінювальна, частіше за все стилістично знижена синонімія позначень загальновідомих понять і належить до певної соціальної субкультури [1, с. 560]. У свою чергу, молодіжний сленг є динамічною підсистемою мови, особливо помітною в соціальному та емоційному вираженні. У перській мові сленгові вислови часто збагачуються експресивними та іронічними конотаціями, що відображають настрої та світогляд молодого покоління. За даними досліджень, сленг в іранської молоді використовується як маркер приналежності до групи: як чоловіки, так і жінки активно вживають

сленгові вирази, демонструючи «належність до соціальної групи, з якою прагнуть ідентифікуватися» [2]. Лексико-семантичний аналіз сучасного перського сленгу показує, що він охоплює численні сфери – від технологій до гумору і глузування, стосунків, культури, моди, бізнесу, політики і навіть ненормативну лексику [3].

Беззаперечним є те, що кожне покоління або соціальна спільнота формує свій власний мовний стиль. Сленгові новоутворення, які є стилістично нейтральними, незалежно від групи поширення, не становлять загрози для мови. Натомість стилістично знижена лексика є небажаним явищем, оскільки підриває мовні норми й сприяє легітимації вульгаризмів. У більшості випадків, коли мова заходить про молодіжний сленг, акцент робиться саме на лексемах зі зниженим стилістичним забарвленням. Як нейтральна, так і знижена лексика поширена в різних типах сленгу – зокрема, в геймерському, IT-середовищі, серед книголюбів, меломанів, у виборчому та спортивному контекстах [4].

Іронія, яка є невід'ємною складовою і особливістю молодіжного сленгу, це стилістична фігура, троп, що ґрунтується на вживанні слів і висловлень у протилежному щодо буквального змісті, на приховуванні за удавано серйозними речами комічного, за позитивною оцінкою негативної з метою глузування чи висміювання [1, с. 198].

Сленг формує емоційну атмосферу спілкування й допомагає коротко і невимушено висловити ставлення до подій, іноді дуже влучно і конкретно, іноді завуальовано. Зокрема, експресивні сленгові вислови використовують засоби мовної гри (свідомому використанні мовних засобів у нестандартному ключі, що передбачає творче переосмислення мовних норм, незвичне поєднання мовних одиниць – грі слів) використання різних рівнів мови для досягнення ефекту – емоційні інтонації, яскраві слова, лайливі іменники та дієслова. Наприклад, 1) незвичне використання: у перському сленгу поширені звертання на кшталт آبجی [ābji] або آجی [ābji] – *сестричка* (зазвичай старша), що може виступати відповідником неформальному англ.: *sis*, а може вживатися по відношенню до близької подруги, або взагалі до жінки; 2) переосмислення: بچه مثبت [bache mosbat] (букв. позитивна дитина) – укр.: *правильний / ботан* – англ.: *goody two-shoes* вживається для позначення слухняної, «ідеальної» людини; 3) незвичне поєднання: بدفاز [badfāz] (букв. погана фаза) – укр.: *мінусник, обломщик* – англ.: *buzzkill* – про людину у поганому настрої, яка псує момент або настрій; 4) грубі нападки: زهرمار [zahr-e mār] (букв. зміїна отрута) – це грубий, образливий вираз, що виконує роль підсиленої форми фрази خفه شو [khafe sho] (букв. задихнися) – *замовкни* або *заткнись* (часто вживається з емоційною насиченістю, роздратуванням чи зневагою, тому переклад

повинен передавати не лише зміст, а й емоційний тон) – укр.: *заціпи, не квач* – англ.: *cut the crap, shut up*. Сленгові елементи можуть служити іронічним підкресленням: наприклад: جدی می‌فرمایید؟ [jeddi mi farmāyid?] (букв. «Ви серйозно кажете?») вимовляється з насмішкуватим відтінком і означає фактично «*ну це ж було очевидно!*», або англ.: *no way*! (умовне іронічне здивування).

Мова молоді часто підриває усталені норми, дозволяє тимчасово відмовитися від офіційних правил і створює гумористичний опір соціальним авторитетам. Це проявляється в тому, що сленг-лексика перетинається з табуйованою лексикою (наприклад: کف و خون بالا آورد [kaf o khun bālā āvard] (букв. виплюнув піну з кров'ю) виражає надмірне збудження часто з негативним відтінком, або навпаки часто вживається як іронічна гіпербола для емоційного підсилення, іронії, вираження симпатії або висміювання – укр.: *його розвірвало*, англ.: *he totally freaked out*) і з іншомовними запозиченнями, які створюють ефект «гучності» або шоковості виразу: بیلبورد [bilbord] від англ.:: *billboard* – у сленгу може означати людину, яка виставляє себе напоказ.

У прагматичному плані сленг виконує низку функцій. Він дозволяє вигідно вирізнятись у групі, посилювати емоційний фон висловлювання, зокрема через гіперболи та евфемізми. Іронія ж у спілкуванні молоді використовується для різних цілей:

1) критика й сарказм. Часто іронічні вислови є непрямою формою критики чи незгоди: آیینه بغل اتوبوس [āyene-ye baghl-e otubus] (букв. бокове дзеркало автобуса) – а) про людину, яка має великі вуха, б) для висміювання людей, які не помічають щось очевидне – англ.:: *as obvious as a billboard*;

2) самоіронія. Молоді люди можуть з гумором ставитися до власних недоліків, щоб зменшити напруження або викликати до себе позитивні емоції: آیکیوم تو صفر مطلقه [āyqum tu sefr-e motlaq-e] (букв. мій IQ на абсолютному нулі);

3) захист «обличчя»: іронічне звернення до опонента може дозволити мовцю «зберегти обличчя» (менше проявляти агресію), оскільки прямий докір замінюється жартом: جر [jer] (букв. звуконаслідування розривання тканини) – слово іноді має тенденцію затягуватися (наприклад, «jerrrrrrrrrr») – це як спосіб сказати у реальному житті англ.: *LOL* або укр.: *розривний* – походить від фрази دارم جر می خورم [dāram jer mi konam] – *я розриваюся від сміху*;

4) жарт і згуртування. Іронічні вирази часто виражають дружнє піджартування, зміцнюють внутрішнє єднання в групі: ایول [eyval] – укр.: *круто!* або англ.: *cool!* – у відповідь на щось хороше, захопливе та/або

несподіване, а ось в іронічному контексті може підкреслити абсурдність ситуації;

5) емфатичне вираження почуттів. Гіперболізовані сленгові конструкції передають інтенсивність емоцій: ترکوندن کار [tarakāndan-e kār] (букв. зруйнувати вибухом роботу) – укр.: *зробити на віджар* або англ.: *to smash the task* – зробити щось «на відмінно»;

6) маскування змісту: خیلی خیاره [heyli khiare] (букв. дуже огірок) – укр.: *відстій* або англ.: cringe – вираз, який відсилає до чогось негативно якісного, несмачного, нестильного або смішно невдалого.

Сленг створює емоційну атмосферу, зближує та часто описує явища в іронічній формі. Це свідчить про універсальність функцій молодіжного сленгу: в усіх мовах він використовується для короткого, невимушеного вираження ставлення до подій, часто з гумором і сарказмом.

Вживання сленгу в перській мові тісно пов'язане з соціальним контекстом. Його форми змінюються залежно від середовища: мова блогерів чи тіктокерів відрізняється від сленгу міських еліт, хоча в обох випадках вона має дещо розважальний характер і дозволяє приховано протистояти панівним правилам і цінностям. Це означає, що одного й того ж сленгового виразу можуть уникати у публічному мовленні, але активно використовувати в колі друзів. Поява інтернету та соціальних мереж прискорила поширення нових словосполучень і зворотів, які часто виникають на форумі чи в мемах. На онлайн-платформах найчастіше сленг використовується в темах гумору, технологій та соціальних мереж [3].

Молодіжний сленг функціонує як засіб ідентифікації, експресії та культурної належності. Порівняльний аналіз іранського перського сленгу з українськими та англійськими аналогами дозволяє виявити спільні семантичні поля, а також унікальні лінгвокультурні особливості, властиві кожному мовному простору:

1) емоційно-оцінна лексика. У мовах, що аналізуються, значний відсоток становлять одиниці, які виконують функцію емоційного або соціального оцінювання. Звернімо увагу на подану нижче таблицю:

Таблиця 1.

Перська	**Українська**	**Англійська**	**Значення**
خفن [*khafan*] (букв. задухливий)	*кайфовий / топчик, імба*	*badass / awesome*	щось дуже круте або стильне
توپ [*tup*] *(букв. м'яч, пушка)*	*бомбезний*	*lit / fire*	захоплення чимось
ضدحال [*zedhāl*] (букв. проти настрою)	*облом*	*bummer*	розчарування, зіпсований настрій
گلابی [golābi] (букв. груша)	*тюбік, лох*	*sucker, dumbbell*	наївний, простакуватий

У перській мові частими є **метафори з афективним забарвленням**, що часто не мають однозначного перекладу, натомість в українській – яскраві експресивні конструкції з елементами жаргону.

2) типажі та соціальні ролі. Ідентифікація молоді часто відображається у фіксації типажів або статусів. Звернімо увагу на подану нижче таблицю:

Таблиця 2.

Перська	Українська	Англійська	Значення
کراش [*k(e)rāsh]*	*краш*	*crush*	особа, до якої є симпатія
رل [*rel]*	*партнер / парочка*	*boo / partner*	партнер у стосунках
داف [*dāf*]	*чіка*	*hottie / chick*	приваблива дівчина (часто з сексистським відтінком)
ستون [sotun] (букв. колона)	*шишка*	*the rock*	позначає когось сильного, крутого або «опору» компанії

3) психоемоційні стани. Найбільш метафоризованою категорією є сленг, пов'язаний зі станами, реакціями та поведінкою. Звернімо увагу на подану нижче таблицю:

Таблиця 3.

Перська	Українська	Англійська	Значення
کف کردم [*kaf kardam*] (букв. я зробив підлогу)	*я офігів*	*I freaked out*	сильне здивування
کپ کرد (*kap kard*) (букв. заціпенів)	*завис*	*blanked out*	стан мовчання / шоку
افقی شد [*ofoghi shod*] (букв. став горизонтальним)	*ліг / впав*	*passed out*	знепритомнів або втомився
فکش خورد زمین [fakesh khord zamin] (букв. його щелепа впала)	*в ауті*	*jaw dropped*	приголомшення

4) іронія, сарказм, метафори. Ця група демонструє найбільшу культурну специфіку. Вона тяжіє до алегорії, порівнянь, а в перській мові – до поетичної образності. Звернімо увагу на подану нижче таблицю:

Таблиця 4.

Перська	Українська	Англійська	Значення
گاو پیشش پی اچ دی داره [gāv pishesh pi ach di dare] (букв. корова раніше за нього має PhD)	*глек*	*dumb as a rock*	висміювання когось тупого
تو باغ نیست [*tu bāgh nist*]	*не в темі*	*out of the loop*	хтось нічого не розуміє
شرمنده اخلاق ورزشیتون [sharmande-ye akhlāgh-e varzeshitun] (букв. вибачаюсь перед Вашою спортивною мораллю)	*сорян*	*sorry not sorry*	іронічне вибачення
چایی شیرین [chā-ye shirin] (букв. Солодкий чай)	*бот, флюгер*	*bot*	підлещування, заграваннія, підлабузництво

Усі три мови демонструють іронічну багатозначність, проте **перська мова вирізняється образністю**, у якій побутова та естетична лексика виступає маркером жарту або сарказму.

5) сленг цифрової епохи. Багато виразів виникають із технологічного середовища, відображаючи зміну комунікативного стилю. Звернімо увагу на подану нижче таблицю:

Таблиця 5.

Перська	Українська	Англійська	Значення
دایورت [*dāyvert*] від англ.: divert	*відморозитись*	*ghost / ignore*	не відповідати, «скинути»
چت کرده [chat karde] (букв. начатився)	*завис, перебрав*	*tweaked / tripping*	неадекватна, збуджена поведінка
سیماش قاطی کرده [simāsh qāti karde] (його дроти переплуталися)	*афекнувся*	*short-circuited*	психологічна нестабільність
آمپر چسبوند [āmper chasbund]	*забурився, агриться*	*lost it / snapped*	психічний зрив

Тут добре простежується тенденція **технологічної метафори**, яка транслює стан людини як «машини». Всі три мови демонструють цю парадигму, однак у перській вона особливо багата на творчі варіанти.

Висновки. Проведений соціально-прагматичний аналіз засвідчив, що перський молодіжний сленг є динамічною й багатофункціональною

лексичною системою, що відіграє важливу роль у формуванні мовної, соціальної та емоційної ідентичності молоді. Найпомітнішою ознакою цього виду мовлення є високий рівень експресивності, який досягається через гіперболізацію, табуйовану лексику, семантичні зсуви, а також активне використання метафор, іронії та мовної гри.

Іронія у молодіжному дискурсі виконує не лише розважальну чи критичну функцію, а й служить засобом згуртування, соціального маневрування та самозахисту. У виразах, які поширені серед перськомовної молоді, простежується гнучке поєднання традиційної образності та сучасних комунікативних практик, зокрема цифрового середовища. Порівняльний аналіз із українським та англомовним молодіжним сленгом виявив як універсальні прагматичні стратегії (емоційне оцінювання, жарт, сарказм, самоіронія), так і культурно специфічні образи, засоби та мовні моделі. Перський сленг вирізняється особливою креативністю, естетичною гнучкістю й чутливістю до соціальних змін, що підтверджує його цінність як об’єкта лінгвістичних і соціокультурних досліджень.

Література:

1. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: довкілля-К, 2006. 716 с.

2. Shahraki S.H., Rasekh A.E. Check This One out: Analyzing Slang Usage among Iranian Male and Female Teenagers. English Language Teaching, Vol.4, No.2, 2011. P. 198-205.

3. Левчин І., Петрук В. Тематичні групи лексико-семантичного поля "молодіжний сленг" у сучасній перській мові. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури. 2023. Вип. 1(29). С. 24-28.

4. Назаревич Л. Т., Мацюк Г. Р. Молодіжний сленг: теоретичні аспекти і сфера використання // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2022. Вип. 53(1). С. 132-135.

References:

1. Selivanova, O. O. (2006). *Suchasna linhvistyka: Terminolohichna entsyklopediia* [Modern linguistics: Terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia-K [in Ukrainian].

2. Shahraki, S. H., & Rasekh, A. E. (2011). Check this one out: Analyzing slang usage among Iranian male and female teenagers. *English Language Teaching, 4*(2).

3. Levchyn, I., & Petruk, V. (2023). *Tematychni grupy leksyko-semantychnoho polia "molodizhnyi slenr" u suchasnii perskii movi* [Thematic groups of the lexical-semantic field "youth slang" in modern Persian]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Skhidni movy ta literatury, 1*(29) [in Ukrainian].

4. Nazarevych, L. T., & Matsiuk, H. R. (2022). *Molodizhnyi slenr: Teoretychni aspekty i sfera vykorystannia* [Youth slang: Theoretical aspects and usage domain]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia, 53*(1) [in Ukrainian].